

Stična. Črtice o cistercijskem samostanu v Stični. Dr. Jos. Srebrnič, profesor bogoslovja v Gorici. V Ljubljani. V samozaložbi. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. Str. 68, slik 15. Cena 1'80 K.

Italijanski vpad na Goriško je provzročil, da se je goriško bogoslovno semenišče jeseni 1915 preselilo v cistercijski samostan v Stični. Pisatelj je kot bogoslovni profesor preživel ondi tri leta. Zanimal ga je samostan z okolico, ne manj njegova zgodovina. Sad tega zanimanja so te črtice, ki »naj bi bile odmev hvaležnostipolnih spominov, ki jih imajo na Stično toliko izmed Goričanov iz dolgih težkih let svetovne vojske«. Pisatelj nas po kratkem uvodu prestavi v 12. vek. Tu nam kaže tedanje verske in politične razmere. V tej dobi so prišli cistercijani iz Rune pri Gradcu v Stično. Ustanovno listino je izdal pristojni škof oglejski očak Peregrin I. 1136. Cistercijani so tu delovali do l. 1784., ko je cesar Jožef II. zatrl samostan. Posebno pozornost obrača pisatelj na kulturno delo cistercijskih menihov v Stični. Z verskimi in npravnimi nauki so plemenitili ljudstvo, pospeševali so trgovino, sprejemali in gostili potnike, vzdrževali bolnice, oskrbovali bolnike z zdravili, pomagali ljudem ob prirodnih uimih; tehnično so dvigali kmetijstvo; uvedli železni plug in nove žitne vrste, posredovali blagovno izmenjavo. Stiški menih P. Janez Dizma Florijančič nam je dal l. 1744. z velikim trudom sestavljeni zemljevid kranjske dežele; opat Frančišek pl. Taufferer je bil vnet zagovornik šolstva in je založil l. 1770. slovenski katekizem; P. Pavel Pucelj (Puzel) je spisal obširno samostansko kroniko, ki je velike važnosti za domačo zgodovino. Končal je upravljanje pred 200 leti (1719). Pisatelj nas dalje seznaja s stiki med samostanom in ljudstvom v turški in protestantovski dobi, popisuje samostanske stavbe, zlasti častitljivo cerkev, katera še sedaj izurjenemu očesu kaže sledove romanske zgradbe.

Po preteku 114 let, odkar so odšli l. 1784., so se cistercijani zopet povrnili v Stično l. 1898. Pisatelj nam slika sedanje samostansko življenje, opozarja na stiško okolico in popisuje bivanje goriških bogoslovcev v Stični. Prisrčno pisano knjižico krasi in pojasnjuje 15 slik.

Na str. 27. in 34. naj bi se letnica Hrenove smrti popravila v 1630. Zato je Rajnald Scarlichi še kot tržaški škof, toda kot pooblaščenec oglejskega očaka, v čigar škofijo je spadala Stična do l. 1751., posvetil l. 1625. prenovljeno cerkev. Na str. 40/41 je stavbarsko delovanje opata Gallenfelsa. Povod, da so se cistercijani zopet naselili v Stični, je dal, kolikor meni znano, preranoumrli Josip Benkovič.

Pričujoča knjižica je prvi daljši spis o Stični v slovenskem jeziku, zato je gotovo vsakemu dobrodošla.

Viktor Steska.

Naša pota. I. Kulturnopolitična predavanja. Izdala Slov. kršč. socialna zveza. V Ljubljani 1919. Tiskala Jugoslovanska tiskarna. Strani 96. Cena 3 K.

Vojska je provzročila velikansko zmedo v našem duševnem življenju, prerahljala je vezi, ki so še držale človeštvo v dostojnih mejah, strmoglaviti pa je hotela tudi nekatera bistvena načela tako, da čutimo žalostne posledice povsod, kamor se ozremo. Vsak domoljub mora torej želeti, da se duhovi zopet pomire, da se red zopet upostavi, da se večni zakoni zopet uveljavijo in

da se zacelijo pogubne rane, ki jih je vojska zadala. To željo je gojila »Slov. kršč. soc. zveza«, ko je začela izdajati knjižnico z naslovom »Naša pota«. Prvi snopič prinaša kulturnopolitična predavanja. Fr. S. Finžgar podaja nekoliko programatičnih misli o S. K. S. Z. Dr. Krek je l. 1913. dejal: »Dve strani sta hvalevredni pri vsakem narodu: njegova delavnost in njegova inteligenca. Kjer se druži delavnost z inteligenco, tam živi najsrečnejši narod.« Krekova želja je bila, da bi se to udejevalo pri Jugoslovanih. Zato je bil ponosen na svoje dete S. K. S. Z., ki je tedaj štela 476 društev z 41.986 člani. Tako četo je zbral dr. Krek in ji zagotovil tudi uspeh. Mnogo vrednot je sicer vojska uničila, pisatelj Fr. Finžgar pa želi, da bi zveza sedaj v miru nadaljevala svoje delo in ji v ta namen daje koristnih navodil (str. 3—13.). — Dr. Aleš Ušeničnik je objavil dva članka: »Socializem in kršč. socialci« (13—31) in »Cerkve in država« (32—43). Obe razpravi segata globoko v naše politično življenje. V prvi kaže pisatelj razliko med socialnimi demokrati in krščanskimi socialci in preiskuje zlasti vprašanje o agrarni in industrijski socializaciji. Pri vseh prihodnjih načrtih bodi nam vodilo krščanska pravičnost, ki ne more priznati ne diktature kapitalistov ne proletariata. — V drugi razpravi obravnava važno vprašanje o ločitvi cerkve in države. — Dr. Jan. Fabijan: »Civilni zakon« (43—58). Če se loči cerkev od države, je naravna posledica tudi civilni zakon. Pisatelj premotriva, kaj je civilni zakon, kako je nastal, kako nasprotuje cerkvi in kaj treba katoličanu v tem oziru storiti. — Dr. Alojzij Zupan: »Razporoka« (58—78). Pisatelj dokazuje, da bi bila razporoka pogubna ljudstvu, prokletstvo družbi, ogrožanje doma, vir nesreče zakonskim, mik nenravnosti, veliko zlo moškim in še večje ženskam. — Dr. Jakob Mohorič: »O političnem položaju.« Pisatelj govori o postanku Jugoslavije in o sedanjih političnih razmerah v Sloveniji ter zagovarja ime in smoter »Slovenske ljudske stranke« proti nekaterim vročerkvnežem, ki bi radi ime in z imenom tudi smoter zavrgli. Ko je pojasnil delovanje te stranke, zaključuje, da je Vseslovenska ljudska stranka v novi državi ubrala pravo smer in da se je na pravem koncu lotila nalog, ki jo čakajo. Posebno stanovskopolitične organizacije v njenem okrilju bodo lahko dosegale lepih uspehov.

Vse razprave so spisane s polnim umevanjem sedanjega časa in z globokim prepričanjem, zato so aktualne. Noben slovenski politik in inteligent naj te zbirke ne prezre.

V. Steska.

Dr. V. Hoffiller: **Radnje ljubljanskega kipara Franje Robbe u Zagrebu.** Posebno otisnuto iz »Vjesnika hrvatskog arheološkog društva« nove serije sveška XIV. 1915—1919. Str. 31.

Življenje slavnega ljubljanskega kiparja je že precej pojasnjeno. Pisec teh vrstic je popisal njegovo življenje in njegova dela v »Dom in Svetu«, 1902, str. 676 id., 730 id., v »Izvestjih Muzejsk. društva za Kranjsko« l. 1909., str. 57, pa je opozoril na Robbove oltarje, ki so stali do l. 1882. v zagrebški stolnici, ki se pa sedaj nahajajo v Varaždinskih toplicah. Dr. Stegenšek je opozoril, da je oltar brez nastavka v Nazarijih (Dekanija gornjegrajska, str. 75. in 76.) Robbov, istotako bržkone tudi pri Sv. Frančišku (ibid. str. 33). Iz zgoraj omenjene razprave pa izvemo še marsikaj novega. Gospa E.